SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 586/2022-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a zo sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [redacted], [redacted], [redacted], zastúpenej Advokátskou kanceláriou JUDr. Pavol Kollár, s. r. o., Lehotského 4, Bratislava, IČO 36 757 276, za ktorú koná advokát a konateľ JUDr. Pavol Kollár, proti postupu Okresného súdu Spišská Nová Ves v konaní vedenom pod sp. zn. 2 C 290/2016 a uzneseniam Okresného súdu Spišská Nová Ves z 22. júla 2019 a 11. novembra 2019 vydaným v konaní sp. zn. 8 D 57/2015 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.
Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 5. augusta 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na rovnosť sporových strán podľa čl. 47 ods. 3 ústavy postupom Okresného súdu Spišská Nová Ves (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 C 290/2016 (ďalej aj „sporové konanie“). Ďalej sťažovateľka navrhuje zrušiť uznesenie okresného súdu z 22. júla 2019 v spojení s opravným uznesením okresného súdu z 11. novembra 2019 vydané v konaní vedenom pod sp. zn. 8 D 57/2015 (ďalej aj „dedičské konanie“), priznať jej finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur a nahradiť trovy právneho zastúpenia.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že [redacted] zomrel [redacted] (ďalej len „poručiteľ“) so zanechaním závetu, ktorým odkázal všetok svoj majetok neteri [redacted], [redacted] (ďalej len „závetná dedička“), a so zanechaním listiny o vydedení, ktorou vydedil svoje dcéry (sťažovateľka je jednou z nich). Okresný súd v dedičskom konaní vedenom pod sp. zn. 8 D 57/2015 uznesením z 22. júla 2019 v spojení s opravným uznesením z 11. novembra 2019 ustanovil [redacted] (brata poručiteľa a otca závetnej dedičky) za správcu dedičstva (ďalej

len „správca dedičstva“) po poručiteľovi (výrok I), určil rozsah oprávnenia správcu dedičstva na úkony nevyhnutné na uchovanie majetkových hodnôt patriacich do dedičstva po dobu konania o dedičstve (výrok II) a uložil správcovi povinnosť pri výkone funkcie postupovať s odbornou starostlivosťou a so zodpovednosťou za škodu, ktorá vznikla porušením povinností, ktoré mu ukladá zákon alebo ktoré mu uložil súd (výrok III). Proti tomuto rozhodnutiu podali odvolanie zákonné dedičky poručiteľa (sťažovateľka a jej sestra), o ktorom rozhodol Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 1 CoD 11/2019 z 11. mája 2020 tak, že potvrdil odvolaním napadnuté uznesenie okresného súdu. Následne podané dovolanie sťažovateľky proti tomuto uzneseniu Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením č. k. 7 Cdo 256/2020 z 21. apríla 2022 právoplatným 10. júna 2022 odmietol.

3. Po začatí dedičského konania zákonné dedičky podali na okresnom súde žalobu o určenie svojho dedičského práva, o ktorej okresný súd rozhodol rozsudkom zo 14. júla 2022 v konaní pod sp. zn. 2 C 290/2016, v ktorom okrem iného určil, že listina o vydedení je neplatná.

II.
Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka v úvode ústavnej sťažnosti chronologicky zhrnula priebeh dedičského konania poukazujúc na rozhodnutia v ňom vydané. Následne pomerne rozsiahlo poukázala na nedostatky vo veci konajúcich súdov a vyjadrila nespokojnosť s ich rozhodnutiami. Vyčíta im, že bola porušená zásada rovnosti účastníkov konania, a to tým, že došlo k zvýhodneniu závetnej dedičky oproti sťažovateľke a jej sestre okrem iného aj tým, že okresný súd ustanovil otca závetnej dedičky za správcu dedičstva po poručiteľovi. Zároveň pomerne podrobne a rozsiahlo poukazuje na konanie, resp. nekonanie okresného súdu v dedičskom konaní vo vzťahu k nezabezpečeniu dedičstva, k nezabezpečeniu vstupu do domu poručiteľa a na odcudzenie vecí patriacich poručiteľovi ustanoveným správcom dedičstva a závetnou dedičkou.

5. V ďalšej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľka polemizuje so správnosťou poučenia uvedeného v uznesení krajského súdu z 11. mája 2020, keď uvádza, že *«poučenie na napadnutom uznesení odvolacieho súdu je v rozpore s § 396 ods. 1 CMP. Odvolací súd vo svojom poučení v napadnutom uznesení odkazuje nie na O.s.p. ale na CSP a uvádza: „... Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP).“ V poučení ďalej odvolací súd uvádza ustanovenia CSP, ktorými sa riadi dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu. Podľa právneho názoru žalobcu a sťažovateľa, ak § 396 ods. 1 CMP odkazuje, že konania o dedičstve začaté predo dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov, malo byť aj poučenie žalobcu a sťažovateľa o dovolaní podľa ustanovení O.s.p. a nie podľa CSP. Túto skutočnosť považuje žalobca a sťažovateľ za vážnu procesnú chybu a vadu konania, že je tu dôvod na dovolanie, pretože súd nesprávnym procesným postupom (nesprávnym poučením a nesprávnou aplikáciou zákona v poučení), znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Postup odvolacieho súdu a nesprávne poučenie považuje žalobca a sťažovateľ za porušenie základného práva navrhovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.»*.

6. Podľa názoru sťažovateľky *„Okresný súd Spišská Nová Ves v konaní vedenom pod spis. zn. č. 8D/57/2015 porušil právo žalobcu a sťažovateľa na spravodlivý súdny proces upravený v čl. 46*

ods. 1 Ústavy SR ako aj porušil právo žalobcu a sťažovateľa na rovnosť procesných strán upravený v čl. 47 ods. 3 Ústavy SR tým, že ustanovil [redacted] (otca žalovaného) za správcu dedičstva po poručiteľovi (otcovi žalobcu a sťažovateľa), pričom podľa hodnoverných dôkazov [redacted] (otec žalovaného) a žalovaný užívali bez právneho dôvodu po dobu minimálne dva (2) roky dedičstvo po poručiteľovi (otcovi žalobcu a sťažovateľa) ako svoje vlastné a to aj napriek tomu, že predmetné dedičské konanie nie je právoplatne ukončené ku dnešnému dňu. Vyššie uvedenými skutočnosťami sa vôbec nezaoberal žiaden všeobecný súd Slovenskej republiky, ktorému bola predmetná sporová vec inštančne pridelená. Vyššie uvedeným protiprávnym konaním Okresného súdu Spišská Nová Ves a Krajského súdu v Košiciach ako aj Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, na strane žalobcu a sťažovateľa porušili jeho základné právo na spravodlivý súdny proces upravené v čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na rovnosť procesných strán upravené v čl. 47 ods. 3 Ústavy SR, ako aj právo sťažovateľa vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.“.

7. Priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľka odôvodňuje tým, že *„bol aj je dlhodobo od roku 2015 kedy zomrel jeho otec v stave právnej neistoty ako zákonný dedič v prvom rade v zmysle ust. § 473 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a boli mu spôsobené tak materiálne škody (súdne poplatky, poplatky za právne služby, odcudzené dedičstvo zo strany ustanoveného správcu dedičstva) a tiež nemateriálne ujmy, čim bolo podstatne zasahované v priebehu obdobia viac ako 7 rokov do jeho ľudských práv a slobôd garantovaných Ústavou SR ako aj medzinárodnými dohovormi. Nekonajúci Okresný súd Spišská Nová Ves v konaní vedenom pod spis. zn. č. 2C7290/2016 nekonal riadne vyše šesť (6) rokov a predmetné súdne konanie nie je právoplatne ukončené do dnešného dňa, čím u sťažovateľa došlo k podstatnému porušeniu jeho ľudských práv a slobôd.“.*

8. Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vydal nález v tomto znení:

„1.Základné právo [redacted], nar... na spravodlivý súdny proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a rovnosť sporových strán podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky činnosťou Okresného súdu Spišská Nová Ves v konaní vedenom pod spis. zn. č. 2C/290/2016 porušené bolo.

2. Uznesenie Okresného súdu Spišská Nová Ves s č. k. 8D/57/2015-272 zo dňa 22.07.2019 v spojení s opravným uznesením Okresného súdu Spišská Nová Ves s č. k. 8D/57/2015- 309 zo dňa 11.11.2019, sa zrušuje a vec sa vracia súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

3. [redacted], nar... sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume vo výške 5.000,- EUR (slovom: päťtisíc eur), ktoré je Okresný súd Spišská Nová Ves povinný vyplatiť do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky na účet právneho zástupcu...

4. Okresný súd Spišská Nová Ves je povinný uhradiť [redacted], nar..., náhradu trov konania a náhradu trov právneho zastúpenia v rozsahu 100 % na účet právneho zástupcu... do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky.“

III.
Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. V súlade s § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľky, pričom posudzoval, či jej prijatiu na ďalšie konanie nebránia dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

10. Ústavný súd v prvom rade poukazuje na skutočnosť, že predmetom ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľky o porušení jej základných práv, ktorých odôvodnenie je však v jednotlivých častiach značne zmätočné. V označení veci sťažovateľka uvádza, že predmetom ústavnej sťažnosti je porušovanie jej základného práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na rovnosť procesných strán podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a smeruje proti najvyššiemu súdu (ktorý rozhodoval o dovolaní v dedičskom konaní). Avšak v petite (návrhu na rozhodnutie podľa § 43 zákona o ústavnom súde) sa domáha vyslovenia porušenia týchto základných práv postupom okresného súdu v sporovom konaní (o určení dedičského práva). V rámci odôvodnenia ústavnej sťažnosti označuje ešte širší diapazón možného porušenia svojich práv (napr. čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd).

11. Vzhľadom na uvedené považuje ústavný súd za potrebné zdôrazniť, že podľa § 45 zákona o ústavnom súde je ústavný súd viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania, ak § 89 tohto zákona neustanovuje inak. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania sa prejavuje predovšetkým vo viazanosti petitom, teda tou časťou sťažnosti, v ktorej sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa od ústavného súdu domáha (§ 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde v spojení s požiadavkami vyplývajúcimi z § 133 zákona o ústavnom súde), čím zároveň vymedzí predmet konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Vzhľadom na uvedené môže ústavný súd rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáha v petite svojej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označil za porušovateľa svojich práv. Ústavný súd výslovne zdôrazňuje, že viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania osobitne platí v prípadoch, v ktorých osoby požadujúce ochranu svojich základných práv a slobôd sú zastúpené zvoleným advokátom (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05, IV. ÚS 287/2011, II. ÚS 644/2014, II. ÚS 660/2016). Ústavný súd nemôže vybočiť z rámca návrhu na rozhodnutie určeného sťažovateľom, nemôže rozhodnúť o niečom inom alebo navyše a nemôže ani sám vykonať konverziu sťažovateľom chybne formulovaného petitu ústavnej sťažnosti. V situácii, keď je petit ústavnej sťažnosti sťažovateľom z hľadiska práva nesprávne formulovaný, musí ústavný súd s prihliadnutím na svoju viazanosť petitom ústavnú sťažnosť odmietnuť (m. m. II. ÚS 321/2022).

III.1. K porušeniu základného práva sťažovateľky na spravodlivý súdny proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na rovnosť sporových strán podľa čl. 47 ods. 3 ústavy postupom (činnosťou) okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 2 C 290/2016 (bod 1 petitu ústavnej sťažnosti citovaný v bode 8 odôvodnenia tohto rozhodnutia):

12. Podľa § 123 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť musí okrem všeobecných náležitostí návrhu na začatie konania podľa § 43 obsahovať a) označenie toho, kto podľa

sťažovateľa porušil jeho základné práva a slobody, b) označenie právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ktorým podľa sťažovateľa boli porušené jeho základné práva a slobody, c) označenie základných práv a slobôd, ktorých porušenie sťažovateľ tvrdí, d) konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa sťažovateľa dôjsť k porušeniu jeho základných práv a slobôd.

13. V tejto časti ústavnej sťažnosti chýbajú akékoľvek právne a skutkové dôvody v podobe relevantnej ústavnoprávnej argumentácie týkajúcej sa porušenia označených základných práv sťažovateľky (čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy) v sporovom konaní (2 C 290/2016), keďže je jej celá argumentácia sústredená len na tvrdené pochybenia v postupe okresného súdu v dedičskom konaní. Odôvodnenie ústavnej sťažnosti je podstatnou osobitnou náležitosťou ústavnej sťažnosti ustanovenou zákonom a od jeho kvality sa v podstate odvíja možnosť prieskumu ústavného súdu. Dôvody ústavnej sťažnosti by mali byť prispôsobené namietaným porušeniam základných práv alebo slobôd. V danom prípade je sťažovateľka zastúpená advokátom ako kvalifikovaným právnym zástupcom, no napriek tomu zákonná náležitosť ústavnej sťažnosti absentuje.

14. Následkom uvedeného nedostatku zostala ústavná sťažnosť sťažovateľky v tejto časti v rovine požiadavky na vyslovenie porušenia označených základných práv bez toho, aby bola podopretá relevantným dôvodom skutkovej alebo právnej povahy [§ 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde]. Ústavný súd ani pri najlepšej vôli nedokáže identifikovať akékoľvek porušenie označených základných práv v sporovom konaní. Povinnosť iniciatívne hľadať možné porušenie označených článkov je vylúčená z dôvodu viazanosti ústavného súdu rozsahom a dôvodmi sťažnosti podľa už citovaného § 45 zákona o ústavnom súde. Osobitne v prípade, ako je tento, keď je sťažovateľka zastúpená advokátom, ktorý je v súlade s § 18 ods. 2 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov povinný dôsledne využívať všetky právne prostriedky, a takto chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta. Ústavný súd nenahrádza činnosť advokáta dopĺňaním zákonných náležitostí ústavnej sťažnosti. V tejto súvislosti naďalej zostáva v platnosti zásada *„vigilantibus iura scripta sunt“*, t. j. bdelým patrí právo, a to o to zvlášť, ak ide o osoby práva znalé (napr. advokáta).

15. Na tomto základe ústavný súd pri predbežnom prerokovaní konštatuje, že ústavná sťažnosť sťažovateľky nespĺňa v tejto časti požiadavky ustanovené zákonom. Neodstrániteľný nedostatok (obsahová zákonná náležitosť) vylučuje možnosť výzvy sťažovateľke na jeho odstránenie podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde, čo vedie ústavný súd k jej odmietnutiu v tejto časti pre nesplnenie zákonom ustanovených náležitostí podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde.

16. Nad rámec uvedeného (teda aj nad rámec viazanosti petitom) ústavný súd uvádza, že pokiaľ sťažovateľka mala v úmysle namietať porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v sporovom konaní (malý náznak pri odôvodnení priznania finančného zadosťučinenia citovaný v bode 7 odôvodnenia tohto rozhodnutia), už uvedená konštantná judikatúra ústavného súdu platí obdobne. Nepostačuje len sťažovateľkou konštatované porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy s odôvodnením, že trvá šesť rokov a nie je ukončené, ale je potrebné aj špecifikovať obdobia nečinnosti, resp. neefektívnej činnosti orgánu verejnej moci.

III.2. K návrhu na zrušenie uznesenia okresného súdu č. k. 8 D 57/2015 z 22. júla 2019 v spojení s opravným uznesením vydaným okresným súdom 11. novembra 2019 a vrátenie veci súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (bod 2 petitu ústavnej sťažnosti citovaný v bode 8 odôvodnenia tohto rozhodnutia):

17. Ústavný súd konštatuje, že v zmysle § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde je oprávnený zrušiť len také rozhodnutie alebo opatrenie, vo vzťahu ku ktorým vyslovil, že nimi boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Keďže sťažovateľka vyslovenie porušenia svojich základných práv uznesením okresného súdu z 22. júla 2019 v spojení s opravným uznesením okresného súdu z 11. novembra 2019 vydaným v konaní vedenom pod sp. zn. 8 D 57/2015 nežiadala, absentuje zákonom predpokladaný „predstupeň“ na zrušenie predmetných uznesení. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky aj v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku zákonom predpísaných náležitostí.

18. Nad rámec uvedeného opätovne považuje ústavný súd za potrebné poukázať, že aj v prípade vyslovenia požiadavky konštatovania porušenia základného práva, resp. práv sťažovateľkou predmetnými uzneseniami okresného súdu by ústavný súd musel ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietnuť pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie, keďže proti týmto rozhodnutiam bolo prípustné odvolanie ako riadny opravný prostriedok, ktorý sťažovateľka aj využila. Uvedené by platilo aj vo vzťahu k prípadnému namietaniu porušenia práv uznesením krajského súdu z 11. mája 2020, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvej inštancie, keďže proti nemu bolo prípustné dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok, ktorý sťažovateľka využila, a to bez toho, aby v ústavnej sťažnosti tvrdila, že niektorá z jej dovolacích námietok nebola v dovolacom konaní uplatniteľná (pričom vo vzťahu k rozhodnutiu odvolacieho súdu možno podať v lehote podľa poslednej vety § 124 zákona o ústavnom súde ústavnú sťažnosť len v prípade námietok, ktoré nebolo možné uplatniť v dovolacom konaní – IV. ÚS398/2022, IV. ÚS 404/2022, IV. ÚS 471/2022). Jej námietkami sa potom zaoberal najvyšší súd ako súd dovolací.

19. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti odvíja podanie ústavnej sťažnosti v zákonnej lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia o dovolaní (§ 124 zákona o ústavnom súde), avšak v petite ho nenapáda. Aj napriek tomuto nedostatku sa ústavný súd oboznámil aj s rozhodnutím dovolacieho súdu a musí konštatovať, že dovolací súd sa s podstatnými námietkami sťažovateľky týkajúcimi sa konania o ustanovení správcu dedičstva náležite vysporiadal (a to vecne bez ohľadu na formu rozhodnutia o dovolaní jeho odmietnutím, čo je pre ústavný súd rozhodujúce). Taktiež správne konštatoval, že na konanie o dedičstve sa s účinnosťou od 1. júla 2016 vzťahuje Civilný mimosporový poriadok, pričom podľa § 395 ods. 1 ak § 396 neustanovuje inak, platí tento zákon aj na konania začaté predo dňom nadobudnutia jeho účinnosti. V predmetnej veci bolo konanie o ustanovení správcu dedičstva právoplatne skončené vydaním uznesenia odvolacieho súdu, na základe čoho je podmienky prípustnosti dovolania potrebné posúdiť podľa Civilného mimosporového poriadku (na ktorý správne poukazoval odvolací súd v poučení uznesenia). Uvedené by ústavný súd aj v prípade, že by ústavná sťažnosť smerovala proti rozhodnutiu dovolacieho súdu, viedlo pri zameraní sa na úroveň odôvodnenia dovolacieho rozhodnutia nutne k záveru, že ústavná sťažnosť je zjavne neopodstatnená podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

20. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. novembra 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu